

Velkommen til samarbejde
Hvordan kan **VORES BØRN** lære mere i skolen?

Det skal
DIT BARN LÆRE
i dansk

Tekst af Helge Christiansen

Velkommen til samarbejde
Hvordan kan vores børn lære mere i skolen?

Det skal dit barn lære i dansk

Forfatter: Helge Christiansen, konsulent, cand.pæd.

Hæfterne: "Velkommen til samarbejde. Hvordan kan vores børn lære mere i skolen?"

Redaktør: Helge Christiansen, konsulent, cand.pæd.

Journalistisk bearbejdning og medredaktør:

Lis Agerbæk Jørgensen, journalist

Grafisk tilrettelæggelse: Lizzi Ege Johansen, Skole og Samfund

© Skole og Samfund, Danmarks Lærerforening
og Kommunernes Landsforening, 2006

Skole og Samfund

Kvægtorvsgade 1
1710 København V
Tlf. 3326 1721
Fax 3326 1722
E-mail post@skole-samfund.dk
www.skole-samfund.dk

Danmarks Lærerforening

Vandkunsten 12
1467 København K
Tlf. 3369 6300
Fax 3369 6333
E-mail dlf@dlf.org
www.dlf.org

Kommunernes Landsforening

Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
Fax 3370 3371
E-mail kl@kl.dk
www.kl.dk

Hæfterne har modtaget økonomisk støtte fra Undervisningsministeriet

ISBN-10: 87-91147-53-0

ISBN-13: 978-87-91147-53-1

Forsidefotos: Pia Burmølle

Bagsidefotos: Pia Burmølle og Søren Hartvig

Layout og produktion: Elbo Grafisk A/S

Hæftet "Det skal dit barn lære i dansk" samt de andre hæfter i serien "Velkommen til samarbejde. Hvordan kan vores børn lære mere i skolen?" kan dels gratis downloades fra www.skole-samfund.dk, www.dlf.org, www.kl.dk og dels købes hos Skole og Samfund

Det skal DIT BARN LÆRE i dansk

Tekst af Helge Christiansen

INDHOLD

Forældresamarbejde giver succes i skolen	4
Er danskundervisningen i folkeskolen god nok?	5
Dansk - det vigtigste fag?	6
Hvad kan forældrene gøre?	8
Hvad skal eleverne lære i dansk?	8
Fælles Mål i dansk	10
Hvad kan forældrene bruge Fælles Mål til?	12
Det talte sprog - fagets første søjle.	13
Hvad kan forældrene gøre for at udvikle deres barns talesprog?	17
Det skrevne sprog - læse - fagets anden søjle	18
Hvordan kan forældre støtte deres barns læseudvikling?	19
Det skrevne sprog - skrive - fagets tredje søjle.	20
Hvad kan forældrene gøre?	22
Sprog, litteratur og kommunikation - fagets fjerde søjle.	23
Hvordan kan forældre fremme deres barns interesse for litteratur?	25
Dansk skal evalueres.	26
Forældre og bedsteforældre som en resurse i undervisningen	28
Litteraturliste.	31

Forældresamarbejde giver SUCCES i skolen

Hvis du er interesseret i, hvordan skolen både kan være et godt lære- og værested for dit barn, er der information og inspiration at hente i dette og seks andre hæfter i samme serie.

Et samarbejde mellem forældre og skole bliver stadig mere nødvendigt. Mange forældre er interesseret i at bakke op om skolens arbejde, men de kan være i tvivl om, hvordan de kan gøre det.

Det er vigtigt for elevernes faglige og personlige udvikling, at forældrene er interesserede i deres børns undervisning og deltager aktivt i et samarbejde. Det viser den daglige erfaring fra skolerne, og det er også dokumenteret med videnskabelige undersøgelser, både her i Danmark og i en række andre lande.

Samarbejdet bygger på en frugtbar dialog mellem skole og forældre, således at begge parter lytter til og respekterer hinandens meninger.

I en serie, der består af syv hæfter, fortæller forskellige forfattere om forældresamarbejde og om skolens fag i dag. Hæfterne kan læses og diskuteres hjemme, til forældremøder, til forældresamtaler, til kontaktforældremøder og inspirere til diskussioner i skolebestyrelserne.

”Velkommen til samarbejde. Hvordan kan vores børn lære mere i skolen?”. Det er den fælles overskrift for alle hæfterne. Samarbejde mellem skole og hjem betyder, at børnene lærer mere, og det kan skabe et trygt miljø og gode, fælles oplevelser for lærere, elever og forældre.

DEN ENESTE RIGTIGE METODE FINDES IKKE

Og endelig vil vi gerne slå fast en gang for alle: Der findes ikke én bestemt, rigtig metode at undervise på. Eksemplerne på undervisningsforløb i disse hæfter kan bruges som inspiration, og de konkretiserer, hvordan målene for undervisningen kan realiseres. Men det betyder ikke, at vi i disse hæfter har vist den eneste rigtige måde at gøre tingene på. Der findes mange løsninger på, hvordan ”Fælles Mål” kan nås, så andre måder og forslag, som lærere og forældre lokalt har udarbejdet, kan være lige så gode som forslagene i disse hæfter.

OVERSIGT OVER HÆFTERNE:

Nr. 1. Forældre som aktive medspillere i skolen

Nr. 2: Hvad skal børnene lære

– i skolen og som hjemmearbejde?

Nr. 3: Det skal dit barn lære i dansk

Nr. 4: Derfor har vi matematik i skolen

Nr. 5: Hvorfor skal mit barn lære engelsk?

Nr. 6: Naturfag i skolen

Nr. 7: Glæden ved at skabe og forme

– om de praktisk-musiske fag i skolen

Hæfterne er udgivet i samarbejde mellem Skole og Samfund, Kommunernes Landsforening og Danmarks Lærerforening og støttes økonomisk af Undervisningsministeriet. Det viser noget om emnets vigtighed, at disse fire parter er fælles om et projekt om forældresamarbejde.

Er danskundervisningen i FOLKESKOLEN god nok?

Det spørgsmål diskuteres på grund af danske elevers præstationer i læsning i internationale, sammenlignende undersøgelser. Men hvorfor har de klaret sig middelmådigt sammenlignet med børn i andre lande? Det er der mange forskellige meninger om, og her kommer nogle af dem:

- Lærernes undervisning er for dårlig på grund af for mangelfuld uddannelse i læseundervisning
- Det kræver øvelse at klare den type test, der bruges i de internationale undersøgelser. I modsætning til elever i andre lande er de danske elever slet ikke vant til den form for test, de bliver præsenteret for i de internationale undersøgelser, og derfor klarer de sig dårligt
- De test, man bruger i de internationale undersøgelser, er ikke egnet til at måle danskundervisningen, som er meget anderledes end modersmålsundervisningen i andre lande
- De dårlige resultater skyldes, at vi i Danmark har prioriteret trivsel, lyst til at lære og glæden ved at gå i skole højere end den effektive færdighedsindlæring. Finland er nr. 1 i verden i flere internationale læseundersøgelser, men trivselen blandt de finske elever er ikke så god som i Danmark. Der er altså tale om en forskellig prioritering af, hvad der er vigtigt i skolen
- I andre lande er der flere hjemmegående mødre, som har bedre tid til at hjælpe deres børn med lektierne, end de danske forældre har

FAKTA

En **genre** er en betegnelse for en **teksttype**. Det kan f.eks. være en ansøgning, en roman, et digt, et eventyr, en spillefilm eller en reklame. Man kan kende genrene på, hvordan de bliver brugt i forskellige situationer og på deres **indhold**, **opbygning** og **sprog**. Det er vigtigt at kunne bruge den rigtige genre i den rigtige situation.

Vi mangler desværre en grundig forskning i Danmark, som kan be- eller afkræfte de ovenstående påstande.

ER DE UNGES SPROG SÅ DÅRLIGT?

Som erfaren beskikket censor har jeg iagttaget, at børn og unge ikke gennemsnitligt har fået et dårligere skriftsprog gennem årene. Nogle elever skriver bedre, mere levende, nuanceret og selvstændigt end nogensinde. Problemet er imidlertid, at der er sket en polarisering. Der er flere meget dygtige elever og flere svage skrivere.

Det er fint at beherske chatsprog, hvis man også har lært at bruge en mængde andre genrer, men det er katastrofalt, hvis man kun kan bruge chat- og sms-sprog eller andre former, der er knyttet til forskellige ungdomskulturer.

Derfor er undervisning i genrer og dansk sprogs funktion og opbygning vigtigere end nogensinde.

DANSK - det vigtigste fag?

Dansk regnes af de fleste forældre for at være det vigtigste fag. Meget ofte er det færdigheder i dansk, der afgør, om man regnes for at være begavet eller ubegavet.

En dreng eller pige, der ikke kan læse og stave, er nok ikke så intelligent, tænker mange. Derfor er forældre ofte meget bekymrede, når deres børn ikke klarer sig så godt i læsning og stavning, og de er bange for, at de så ikke vil klare sig godt senere i livet. En sådan bekymring skal tages alvorligt, og der skal sættes ind med hjælp, hvis der er grund til det. Men oftest viser det sig, at børnene er helt normale, men udvikler sig forskelligt.

DANSK OG FORÆLDREARRANGEMENTER

Til forældremøder og forældresamtaler er dansklæreren, der også ofte er klasselærer, og matematiklæreren de centrale personer. Der bliver ofte kun afsat et større antal lærertimer til forældresamarbejde til dansk- og matematiklæreren, mens de øvrige fags lærere kun sporadisk kommer på gæstevist. Alle fags lærere burde deltage i møder med forældrene, da fagene skal udgøre en samlet helhed, der kan bidrage til barnets alsidige udvikling.

ER DET NØDVENDIGT AT VÆRE GOD TIL AT LÆSE OG STAVE?

Der findes mange gode historier om, at man sagtens kan

klare sig og blive millionær, selv om man ikke er god til at læse og skrive. Således har Ghita Nørby åbent fortalt om sin ordblindhed, og Marianne Jelved har i tv afsløret, at hun aldrig har kunnet og aldrig vil kunne lære at stave korrekt. Der er næppe nogen, der vil påstå, at disse to personer ikke har kunnet klare sig her i tilværelsen på grund af deres læse- og stavehandikap.

DET KOMMER NOK

I min barndom var der en elev i den landsbyskole, jeg gik i, som havde svært ved at lære at læse. Når folk talte om det, sagde jeg: "Det kommer nok", for det havde jeg hørt mine forældre sige.

I mange år sagde nogle dansklærere i skolen det samme. Bare eleverne trivedes og havde det godt og arbejdede med det, de havde lyst til, f.eks. i værksteder eller i forbindelse med projektarbejde, så lærte de nok det hele.

Også fra politisk side var man enige om, at indlæringen i indskolingen gerne måtte foregå lidt langsomt, for det gjaldt først og fremmest om, at eleverne trivedes, var glade for at lære og for at gå i skole.

MIDDELVEJEN

I dag ved vi, at læsning og stavning ikke kommer af sig selv. Vi har en skole, de fleste børn er glade for at komme i, og hvor forældrene har mulighed for at få indfly-

FOTO: PIA BURMØLLE

delse. Men nogle lærere og politikere har i en periode taget for let på læringen af elementære færdigheder, og vi kan ikke regne med, at alle, der ikke kan læse og stave, klarer sig godt. Nogle elever forlader skolen uden at læse godt nok, og det er et stort handicap, hvis de skal have en uddannelse, da vi i dag lever vi i et meget kompliceret samfund, hvor der stilles langt større krav til elevernes kundskaber og færdigheder i dansk end tidligere.

I dag er alle enige om, at vi må følge en middelvej, så eleverne bliver dygtige i de elementære færdigheder i læsning og stavning og samtidig bevarer lysten til at lære og gå i skole.

Hvad kan forældrene GØRE?

Manglende læse- og stavfærdighed er et stort psykologisk problem. Forældre kan støtte deres børn ved at forholde sig til emnet med ro og saglighed og finde løsninger sammen med lærerne uden panik.

DANSK ER MODERSMÅLET

Når forældre og lærere tillægger dansk så stor betydning, er der også en anden årsag. Dansk er for de fleste børn i Danmark modersmålet og ikke som engelsk eller tysk et fremmedsprog. Dansk har børnene lært i forbindelse med en række nære, stærke, tætte oplevelser og erfaringer. Dansk sprog har været knyttet til deres tidligste barndoms samvær, oplevelser og erfaringer med moderen, faderen, søskende og den nærmeste familie. Det danske sprog kan ikke adskilles fra erfaringer, tanker, holdninger, følelser og kroppen.

En stor gruppe af børn i Danmark har det samme tætte forhold til et andet modersmål end dansk. Deres første oplevelser og begrebsudvikling har været knyttet til et andet sprog, som også er integreret del af hele deres personlighed, og dansk er for dem et fremmedsprog. De kan ikke bare droppe deres oprindelige sprog uden at miste en del af deres identitet og erfaringsverden, og de lærer det danske sprog bedst, hvis de som udgangspunkt har et nuanceret modersmål.

Hvad skal ELEVERNE lære i dansk?

FAKTA

SÅDAN LYDER FORMÅLET FOR FAGET

"Formålet med undervisningen i dansk er at fremme elevernes **oplevelse af sproget** som en kilde til udvikling af personlig og kulturel identitet, der bygger på **æstetisk, etisk og historisk** forståelse.

Stk. 2. Undervisningen skal **fremme elevernes lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil** med andre. Eleverne skal styrke deres bevidsthed om sproget og udvikle en åben og **analytisk** indstilling til deres egen tids og andre perioders udtryksformer. De skal opnå udtryks- og **læseglæde** og øge deres indlevelse og indsigt i litteratur og anden fiktion.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne adgang til det **nordiske sprog- og kulturfællesskab.**"

DANSK ER MANGE TING

Ud fra formålet kan vi se, at eleverne ud over at kunne udtrykke sig på mange forskellige måder (skrift, tale, billeder, nye medier) skal lære om sprogets opbygning og

funktion, og arbejdet med sprog og tekster udvikler også deres personlighed.

SPROG OG KOMMUNIKATION

Det overordnede emne i faget er sprog og kommunikation. Eleverne skal lære at tale, lytte, læse og skrive og forstå og udtrykke sig i tekster, lyd og billeder, og også i elektroniske medier. De skal beherske et klart og forståeligt sprog, der passer til den situation, de er i.

DEN ETISKE OG HISTORISKE SIDE AF FAGET

De skal også beskæftige sig med etiske spørgsmål. Hvad er godt og ondt? Arbejde med sprog og tekster giver anledning til at diskutere vigtige livsspørgsmål. De skal iagttage, hvordan sproget har ændret sig gennem tiderne ved arbejde med ældre tekster og sætte sig ind i den tankegang og de følelser, der kommer til udtryk i dem. Stavningen var f. eks. helt anderledes i 1800-tallet end i dag. Derved ser de sig selv som led i en lang udviklingsproces, der også i fremtiden vil føre til forandringer.

HVAD KAN FORÆLDRENE GØRE?

- Diskuter de emner og tekster, der arbejdes med i skolen, med barnet på baggrund af deres ugeplan
- Tag udgangspunkt i konkrete spørgsmål til væsent-

lig emner og tekster, de har arbejdet med, så de ikke bare svarer: "Godt", når du spørger, hvordan det er gået i skolen

- Tal med børnene ud fra lektiebøger, ugeplaner, logbøger eller elevplaner, hvor der står, hvad eleverne har arbejdet med og har for som lektier
- Læs aviser sammen, og diskuter nyhedsudsendelser

HVAD ER GOD KUNST?

Den æstetiske side af faget skal også tilgodeses. Eleverne skal arbejde med oplevelser, følelser og sansninger, som bliver omsat i tekster og billeder. Nogle af disse værker er skabt af kunstnere, andre skaber de selv. Det kan give anledning til at diskutere, hvad en god og en dårlig tekst er. Hvad er kvalitet, når det gælder tekster og billeder?

HVAD KAN FORÆLDRENE GØRE?

- Giv dig god tid til at diskutere kvalitet af film, bøger, tvudsendelser og computerspil med dit barn
- Lyt til barnets meninger, og giv plads til grundige samtaler og diskussioner om kvalitet
- Lær det at vælge fra blandt de mange underholdningstilbud
- Væn barnet til at deltage i kulturelle tilbud som teater, musicals, kvalitetsfilm og udstillinger af billedkunst

FÆLLES MÅL i dansk

Fagbeskrivelsen i "Fælles Mål" for dansk består som alle de øvrige hæfter om folkeskolens fag først af et signalement af faget, nogle hovedtræk, malet med bred pensel.

Dernæst følger formålet for faget og slutmål for, hvad man sigter imod, at eleverne har lært, når de forlader folkeskolen.

TRINMÅL, BESKRIVELSER OG LÆSEPLANER

Trinmålene er mål for, hvad vi ønsker, at eleverne skal kunne efter 2. 4., 6., 9. og 10. klassetrin. Målenes krav bliver naturligvis stadig større, efterhånden som eleverne bliver ældre. I "Fælles Mål" findes der også beskrivelser, der viser, hvordan lærerne skal nå målene, og en læseplan, der angiver, hvilket stof eleverne skal lære på de forskellige trin.

Beskrivelserne og læseplanen er vejledende for kommunerne. Det betyder, at de kan beslutte sig for at lave dem om og vedtage nogle andre eller ændre dem lidt. Når kommunalbestyrelsen har vedtaget, hvordan beskrivelserne og læseplanen skal være, er de bindende for læreren. Endelig er der til slut en undervisningsvejledning, som rummer inspiration til, hvordan målene for undervisningen i dansk kan føres ud i livet.

ELEVPLANER

Der vil blive indført obligatoriske elevplaner, hvor der

står, hvordan elevernes personlige, sociale og faglige udvikling har været, og hvad der kan gøres for at fremme denne udvikling. Lærerne har ansvaret for, at forældrene får skriftlig information, man kan diskutere ud fra.

Mange steder har man allerede en slags elevplaner, som eleverne er med til at udforme. De har allerede fra de små klasser været vant til at diskutere mål og resultater af deres arbejde med lærerne, bl.a. ved i en mappe at have samlet mål, produkter og evaluering af deres læring, som kan vises frem til forældrene. Til disse mapper kan både eleverne og lærerne bidrage. Denne form giver eleverne en høj grad af bevidsthed om deres egen læreproces.

Elevplanerne kan blive et godt redskab til et samarbejde med forældrene, men samtidig må de have en form, så lærerne ikke drukner i arbejde med at udforme dem.

HVAD SKAL ELEVERNE KUNNE VED AFSLUTTET SKOLEGANG?

Der står i slutmålene, hvad man stræber imod, at eleverne kan, når de forlader folkeskolen. Du kan se både slutmål, trinmål, beskrivelser og læseplaner i deres fulde udstrækning på www.faellesmaal.uvm.dk. Slutmålene danner udgangspunkt for vurderingen af eleverne ved afgangsprøverne.

FOTO: SØREN HARTVIG

Der er fire hovedafsnit i slutmålene:

1. Det talte sprog
2. Det skrevne sprog - læse
3. Det skrevne sprog - skrive
4. Sprog, litteratur og kommunikation

SLUTMÅLENE FOR DET TALTE SPROG

Jeg vil ikke remse alle mål og bestemmelser op, da de fylder mange sider. Som nævnt kan du se dem på Undervisningsministeriets hjemmeside.

Men jeg vil dog lige give et eksempel. Hvad står der, at man skal kunne, når det gælder det talte sprog?

”Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har til-egnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- tale forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen
- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form
- bruge kropssprog og stemme i en form, der passer til situationen
- bruge hjælpemidler til støtte for mundtlig fremstilling, f. eks. tavle og overheadprojektor
- lytte aktivt i samtale og være åbne og analytiske, når de vurderer deres egen og andres mundtlige fremstilling
- lytte til norsk og svensk med forståelse

Hvad kan FORÆLDRENE bruge Fælles Mål til?

Bestemmelserne for faget dansk er skrevet i et fagsprog, der er svært at forstå for de fleste forældre. Fælles Mål er den rettesnor, alle skal følge. Ved at læse trinmålene og læseplanerne kan du læse om, hvad man stræber imod, at eleverne lærer efter de forskellige forløb. Forløbene er 1.-2. klasse, 3.-4. klasse, 5.-6. klasse, 7.-9. klasse og 10. klasse. Bedst er det at diskutere bestemmelserne på forældremøder, hvor de sættes i forhold til den daglige undervisning i klassen. Der er områder, man skal stræbe imod at lære og ikke kan springe over. Undervisningsmålene er formuleret ret bredt, så de passer til alle

elevers undervisning. Man kan ikke bruge disse brede formuleringer til at vurdere, om det enkelte barn har lært nok.

Den præcise beskrivelse af, hvad hvert barn skal lære og nå i en periode, skal formuleres mere konkret, f. eks. i en logbog eller i elevplanen. Her kan der stå, hvad man vil stræbe mod, at dit barn når i en bestemt periode inden for trinmålenes ramme.

Børn har meget forskellige forudsætninger og kan ikke have helt de samme mål, da de har forskellige styrkesider og svagheder.

Det talte SPROG

- fagets første søjle

Vi vender nu tilbage til slutmålenes fire hovedpunkter og vil se på, hvordan målene i disse punkter kan realiseres i praksis. Vi starter med den første søjle i danskfagets bygning - det talte sprog.

AT LYTTE TIL EN FORTÆLLING

Fortælling er en væsentlig del af mundtligheden. Læreren fortælling af en historie fra hverdagen eller en myte, et eventyr eller andre opdigtede historier er ofte en stor oplevelse for eleverne, fordi de er så vant til de moderne billedmedier, at det er noget usædvanligt at få en historie. Eleverne skal også fortælle historier for hinanden og finde ud af kriterierne for en god fortælling.

TALT OG SKREVET SPROG

Eleverne skal lære, at der er forskel på talt og skrevet sprog. Man kan ikke bruge normer fra skriftsprog til at vurdere, om mundtligt sprog er godt. Det mundtlige sprog er afhængigt af situationen, kropssprog, mimik og stemmeføring.

Her bringes ordene i en samtale:

- Hej
- Hva så?
- Er der noget i vejen?
- Hvor er min cd?
- Tag det roligt

- Jamen
- Nu skal du passe lidt på
- Hør her
- Nej

En skriftlig gengivelse af mundtligt sprog kan undertiden virke helt meningsløs. Men hvis man ser situationen, personerne og deres kropssprog, kan man se meningen.

Det kan være en øvelse for eleverne i skolen at spille et rollespil, hvor replikkerne skal sættes ind i en meningsfuld situation.

FOREDRAG OG TALER

I mundtlig dansk har der ikke været tradition for, at vi arbejder så systematisk med sproget. I dag skal eleverne lære en metode til, hvordan man laver en god sammenhængende mundtlig fremstilling.

I de små klasser kan man begynde med at få eleverne til at fortælle andre om emner, som de har et godt kendskab til. Det kan være dyr eller fritidsinteresser. Allerede fra 1.-4. klassetrin skal de lære, at en sådan fremstilling har en begyndelse, en hoveddel og en slutning. I nogle begynderbøger bruger man en tegning af et dyr, der har et hoved, en krop og en hale. Alle tre dele skal med.

I 3.- 4. klasse kan eleverne lære at skrive ideer ned på gule sedler og bagefter ordne dem og finde ud af,

hvad de vil bruge som indledning og slutning, og hvordan de vil ordne den mundtlige fremstilling i en logisk orden.

Og i de store klasser skal eleverne kunne holde et godt foredrag. Den græske og romerske retorik (talekunst) fra oldtiden giver ideer til en fremgangsmåde ved arbejde med mundtlig fremstilling, som lærerne også kan bruge i dag:

1. Indsamling af gode ideer, bl. a. ved hjælp af særlige teknikker
2. Ordning af ideerne i en disposition, så der er en indledning, der fanger tilhørerens opmærksomhed, en afhandling eller krop i midten med en bevidst og konsekvent opbygning og en hale, en afslutning, der konkluderer og knytter en elegant sløjfe
3. Overvejelser om typer af argumenter. Skal de være logiske eller appellere til tilhørernes følelser eller deres etik og værdier?
4. Overvejelser om anvendelse af kropssprog og forskellige hjælpemidler
5. Udenadslæring af hele foredraget eller talen eller hovedpunkterne i det, så man ikke læser op af manuskriptet
6. Fremførelse af talen for et publikum med opmærksomhed på, om publikum lytter

Man skal også huske at tale med overbevisning, tydeligt

og holde gode, effektfulde pauser. Det er klogt at være ærlig, når man taler. Kroppen afslører en, hvis man prøver at lyve. Sproget falder også let fra hinanden. Men der er jo mange kendte personer, der optræder i medierne, der ikke altid holder sig til den rene sandhed, når de optræder der. De er skolet i at manipulere med publikum, men kan så også let miste deres troværdighed. Det er også værd at diskutere etik og manipulation i forbindelse med et sådant undervisningsforløb.

Hvis man selv har lært at holde en tale på den beskrevne måde, tror jeg også, at man er bedre til at gennemskue manipulation.

SPROG, GENRE OG SITUATION

Det gælder om at vælge det rigtige sprog og den rigtige mundtlige genre til den rigtige situation. Derfor skal eleverne lære at beherske mange genrer. Som eksempler på genrer kan nævnes et skuespil, en dokumentarfilm, en ansættelsessamtale, en vits, en hverdagshistorie, en forretningssamtale, et interview og en valgtale. En genre bestemmes af situationen, man taler i, indholdet, kompositionen, sproget og modtageren.

SAMTALEN

Det er vigtigt at kunne føre en god samtale i klassen. Det kan bl.a. udrede misforståelser og løse konflikter. Det gælder om at lære at lytte. Til afgangsprøverne vurderes elevernes evne til at lytte også.

FOTO: PIA BURMOLLE

De fleste mennesker er ikke særlig gode til at lytte og spørge ind til, hvad andre mener med det, de siger, og mange vil helst høre sig selv tale. Der skal være rum til alle i en samtale, og der skal være pauser.

Et konstrueret eksempel, som dog ligner en virkelighed, jeg selv har oplevet.

Eleverne i 3. klasse kommer ind fra frikvarteret. Vi sidder i rundkreds, og nogle piger klager over, at en dreng har mobbet og slået en anden elev i frikvarteret.

På skift og med håndsoprækning diskuteres problemet.

”Hvorfor gjorde du det, Matthias?” spørger en af de artige piger.

(Pause)

”Det ved jeg ikke. Det er bare sådan noget, der kommer op i mig”, svarer synderen.

(Pause)

”Det er djævelen, der kommer op i dig” siger Dennis, der kommer fra et religiøst miljø.

Til sidst er alle enige om, at mobningen i frikvarteret skal stoppe, men der er gået en del tid med at løse dette problem. Det er imidlertid nødvendigt og også en del af mundtlig fremstilling og træning i at bruge samtalen i dansk at løse væsentlige konflikter.

Ud over samtalen i klassen foregår mange samtaler i grupper, og eleverne kan sammen med læreren stille regler for en god samtale op, som kan hænges op i klassen.

Samtalen i grupper er også en god måde at planlægge undervisningsforløb på og også til at bearbejde faglige forløb.

TAL ORDENTLIGT TIL MIG

Nogle fremtrædende sprogforskere har udtalt, at det ikke er så mærkeligt, at børn får et dårligt talesprog. De mener, at de voksnes sprog i medierne er et dårligt eksempel for de unge. De overholder netop ikke de regler, som hører til en etik for talesproget. Godt talesprog kræver ærlighed, ægte engagement, saglige argumenter og en alsidig belysning af emnet, klarhed og genomsigtighed i budskabet, korrekthed i det sproglige udtryk og evnen til at lytte og holde pauser.

Det er det modsatte børn og unge præsenteres for af medieidolerne i ungdomsudsendelser, underholdningsprogrammer, debatudsendelser og interviewer i forbindelse med nyheder. Så dansklærerne er virkelig oppe imod stærke kræfter.

SPROG OG MORAL

På nogle skoler har man diskuteret elevernes dårlige sprog, og om forældre, skolebestyrelse og lærere i et samarbejde kan lave nogle fælles moralske regler for, hvilket sprog man kan tillade sig at bruge i skolen. Eleverne tiltaler undertiden lærerne og hinanden på en helt uacceptabel måde. Hvad kan man gøre ved det? Vil et

IDE

IDE TIL DISKUSSION

Diskuter eventuelt på et **forældremøde**, hvad der er et **acceptabelt sprog**, hjemme og i skolen.

I kan **opdigte** nogle situationer fra klassen, skolegården og hjemmene og spille rollerne igennem.

Skal man på en skole opstille nogle **moral-ske spilleregler** for, hvordan man taler til hinanden? Er der bestemte bandeord eller andre grove udtryk, der skal være **forbudt**?

sådant sæt regler virke kunstigt, eller vil de gavne kvaliteten af elevernes sprog? Eleverne kan i den forbindelse først og fremmest lære, at man bruger forskelligt sprog i forskellige situationer.

Det er imidlertid ikke kun i medierne, at der er et problem. I dagligdagen er de voksnes sprog heller ikke altid for smukt og tydeligt. Skal alle voksne mennesker i Danmark være mere bevidst om at tale et klart og tydeligt sprog og prøve at overholde spilleregler for, hvad man kan tillade sig at sige til hinanden?

Børnene bruger forældrene, lærerne og andre voksne som model.

Hvad kan **forældrene gøre** for at udvikle **DERES BARNS** **talesprog?**

- Vær bevidst om, hvilket sprog du selv bruger. Både lærere og forældre er rollemodeller for børnene
- Diskuter litteratur, film, politik, undervisning, etiske og religiøse spørgsmål og forhold i arbejdslivet, og lad barnet deltage. Det giver det et solidt fundament at bygge videre på i skolen
- Vis ægte interesse for barnets meninger
- Leg gamle bogstav- og ordlege, brug spil, gæt gåder og fortæl vitser sammen med dit barn
Forslag fra en bog med lege fra århundredskiftet vil blive lagt ud på dette materiales netudgave
- Tilskynd barnet til at turde ytre sig, når det er relevant, og brug de lejligheder, der findes ved familiefester og møder, til at lade barnet øve det
- Diskuter, hvornår man skal blande sig, og hvornår man ikke skal
- Fortæl på skift en historie ud fra nogle få stikord eller en kort indledning
- Øv børnene i at følge og formulere præcise instruktioner. Det kan være i forbindelse med spil eller praktiske opgaver i hverdagen

Det skrevne SPROG - LÆSE

- fagets anden søjle

HVOR GODT SKAL ELEVERNE KUNNE LÆSE?

Der findes forskellige opfattelser blandt lærere af, hvilken metode man skal bruge til læsning. Uenigheden var en overgang meget stor, men det er den ikke længere. Der er dog to hovedtendenser, der går igen i de fleste metoder.

Nogle mener, at eleverne på begyndertrinnet skal arbejde med hele ord og sætninger, hvis betydning eleverne skal gætte sig frem til. De skal fra starten læse nogle tekster, der siger dem noget. Samtidig skal man gå ned i detaljen og se på stavelser, bogstaver og lyd.

Den anden retning mener, at man først og fremmest skal lære lyd og bogstaver hver for sig og sætte dem sammen. Det betyder ikke så meget, om der er mening i teksterne, man arbejder med. Det er i sig selv spændende nok at lære at læse, så teksternes indhold betyder ikke så meget på begyndertrinnet.

I dag bruger de fleste lærere en blanding af begge metoder. Der er ca. 30 dansksystemer til begyndertrinnet at vælge imellem og mange forskellige forslag til, hvordan den helt rigtige læsepædagogik er. De fleste lærere bruger i dagligdagen en kombination af forskellige metoder og skaber deres egen metode - den metode, der passer bedst til den enkelte elev.

Det vigtigste er imidlertid, at den metode, der bruges, er systematisk og effektiv, en metode, læreren står inde for, er engageret i og har stor viden om.

VARIATION

En systematisk og varieret metode er afgørende. Nogle elever lærer bedst at læse ved at lytte, andre ved at se bogstaverne, andre igen ved at skrive eller forme dem i ler eller ved at synge eller lege med dem.

Mange kombinerer også skrivning og tegning af ord med læseindlæring. Man lader sideløbende med læseundervisningen børnene i de første klasser skrive løs uden at gå op i den korrekte stavning.

DE ELEKTRONISKE MEDIER

Men uanset hvad lærere og forældre gør, er vi oppe imod stærke kræfter i form af de moderne medier: computerspil, chat på nettet, tv og sms'er.

I stedet for at se de nye elektroniske medier som fjender, er det bedre at inddrage dem i undervisningen som en form for tekster, vi også skal forholde os til. Børnene bruger dem og læser dem, og så må vi også beskæftige os med disse tekster i undervisningen.

SLUTMÅLENE FOR DANSK

Når eleverne går ud af folkeskolen, skal de kunne læse sikkert og hurtigt med forståelse og indlevelse. De skal kunne bruge forskellige læsemåder og strategier, så de kan gå i gang med forskellige typer af tekster på forskellige måder. I nogle af dem skal man bare kunne plukke nogle få oplysninger ud, nogle skal man kunne danne

Hvordan kan FORÆLDRE støtte deres barns læseudvikling?

sig et hurtigt overblik over, og andre skal studeres i dybden. Vigtigst af alt er det måske i dag, at man kan vælge ud og vælge fra i den enorme informationsmængde, vi bombarderes med.

LÆSEUNDERVISNING HELE LIVET

Læseundervisningen slutter ikke i 1.-2. klasse. Den fortsætter i hele skoleforløbet, så eleverne også behersker komplicerede læsestrategier, som de får brug for i arbejdet i folkeskolen og senere, når de skal videre i uddannelsesforløbet.

- Tal med dit barn om, hvad de har læst, hjemme og i skolen. Det lærer af at udtrykke sig om, hvad det har oplevet, og samtidig bliver det dygtig til at formulere sig
- Vis interesse for, hvilke materialer og bøger, det har med hjem
- Læs regelmæssigt med dit barn, læs historier for det, og hjælp det med lektielæsning af tekster
- Læs nogle af de børne- og ungdomsbøger, dit barn får gennemgået i skolen, og diskuter indhold og form med det
- Vis positiv interesse for, hvad barnet laver i dansktimerne i skolen
- Lad det se, at du selv læser, og opleve, at du er glad for det
- Brug megen tid på at finde oplysninger på nettet sammen med barnet. Skærmteksterne er ofte for svære og kræver støtte fra en voksen
- Lad børnene lave en tegning ud fra historien, og diskuter med det, hvorfor det netop har valgt at tegne en bestemt situation fra bogen

I en skriftlig opgave fortalte en pige i 9. klasse om, hvorfor hun var blevet så glad for at læse. Hun fortalte, at en af de bedste oplevelser, hun huskede fra sin barndom, var, når hun sad på skødet af sin far, og han læste op for hende, eller hun læste for ham. Det lagde fundamentet for hendes læseglæde.

ET KVARTER OM DAGEN

Skole og Samfund har udgivet en pjece med titlen "Et kvarter om dagen", hvori der bl.a. er en side med titlerne "Gode tips, når du læser for dit barn" og "Gode tips, når dit barn læser for dig". Det er et glimrende idémateriale i denne sammenhæng.

Det skrevne SPROG - SKRIVE

- fagets tredje søjle

En fransk forfatter, som i sin ungdom blev undervist på en klosteskole, havde sin egen måde at skrive stil på. Når eleverne på skolen skulle have stil for, skulle de først aflevere en disposition og derefter en uge efter aflevere stilen.

Hun afleverede altid sit arbejde til tiden, men gjorde det bare på en anden måde, end det var tænkt. Hun skrev først stilen 14 dage, før den skulle være færdig, og derefter dispositionen, som hun så afleverede til tiden. Ugen efter kunne hun så aflevere den stil, hun allerede havde skrevet for 14 dage siden..

Denne historie afspejler ganske godt de vanskeligheder, der var med at skrive stil på den gammeldags måde, som mange af os lærte i skolen.

I slutningen af 1980'erne brød en ny metode, procesorienteret skrivepædagogik igennem både i USA, Norge, Sverige og Danmark.

PROCESORIENTERET SKRIVEPÆDAGOGIK

Faserne i skriveprocessen er nu følgende:

1. Først får man ideer til, hvad man kan skrive. Det kan ske ved, at man noterer en masse ideer ned ved anvendelse af forskellige metoder eller ved, at man bare skriver løs i en halv times tid uden at standse op og tænke kritisk over, hvad man skriver. Det kaldes hurtigskrivning. Eleverne kan også indsamle viden ved at læse eller interviewe andre
2. Når man har indsamlet stof, udvælger man de emner

og den genre, man gerne vil bruge. Og først nu ordner man stoffet og laver nogle overskrifter, så resultatet bliver en plan, der ligner den gammeldags disposition. Først sprudlende ideer, så ordning og kritik er rækkefølgen

3. Derefter skriver man et udkast til teksten
4. Man får derefter ros, kritik og vejledning fra lærerne eller fra kammeraterne, både hvad angår indhold og form
5. Efter at man har fået andres reaktion, skriver man teksten om. Nu kan man bede om endnu en gang at få en lærer eller kammerat til at se manuskriptet igennem. Denne gang er det især grammatiske fejl og stavefejl, det drejer sig om
6. Så skal teksten til sidst enten læses op eller manglefoldiggøres til andre, så den indgår i en kommunikation

Fordelen ved den nye metode er, at børnene starter med at være kreative og samler et spændende materiale, som man senere kan ordne og sortere i. Senere får de andres forslag til forbedringer, hvorved den skriftlige fremstilling bliver en fælles proces. Man skal også kunne give råd og kritik til sine kammerater, både hvad angår indhold og form. Det giver også større opmærksomhed på, hvordan sproget er skruet sammen, så man lærer grammatik og stavning samtidig.

Metoden skal ikke bruges slavisk, så bliver den en spændetrøje, men alle elementerne i den skal eleverne magte, så de kan bruge dem med forskellig variation.

SKRIFTLIGHED SOM DEL AF EN HELHED

Skriftlig fremstilling foregår i dag i størsteparten af tiden således, at det kædes sammen med andre aktiviteter. Eleverne kan f.eks. få gennemgået en genre som et brev til kommunen eller et eventyr. Inden de selv skal skrive i den bestemte genre, arbejder de med en masse eksempler på denne teksttype først, så de har modeller at bygge på, når de selv skal skrive.

IDE

IDE TIL FORÆLDREMØDE

Prøv på et forældremøde at lade alle forældre skrive om en oplevelse fra deres **skoletid**, der har gjort et særligt indtryk på dem. Skriv bare løs uden at tænke på **grammatik og stavning**.

De, der har lyst, kan læse deres tekst op for de andre forældre. På den måde har I som forældre oplevet, hvad **hurtigskrivning** er. Det er min erfaring, at det er meget spændende at høre, hvad lærere og forældre husker fra deres skoletid. Man kan også diskutere, hvorfor det netop er den bestemte begivenhed, de husker.

Bagefter kunne man udgive en **antologi med teksterne**, som eleverne kan læse. Da der kun er få mennesker i vores samfund, der behersker **skriftsproget helt korrekt**, kan forældrene uden at føle sig utrygge overlade manuskriptet til læreren, som kan rette det til.

Hvad kan FORÆLDRENE gøre?

Benyt hver en lejlighed til at få dit barn til at skrive:

- Skriv kort sammen med barnet i ferierne eller til fødselsdage
- Skriv indkøbslister sammen
- Lad barnet skrive så mange breve og e-mails som muligt til dem, de kender
- Lav billedtekster til fotoer i et hæfte eller et album, der rummer billeder fra ferier eller andre oplevelser
- Hjælp med at skrive tekster i elevplaner, lektiebøger, logbøger og en portfolio, som indgår i kommunikationen med skolen
- Skriv, mens dit barn ser det, og vis, at du kan lide at skrive
- Gå ikke alt for meget op i korrekthed med stavning, når det gælder det mindre barn
- Vis interesse og værdsæt de mindre børns skriblerier. Vi lægger i dag stor vægt på, at sprog og stavning er korrekt, men ikke i de første skoleår
- Brug enhver lejlighed til at diskutere stavning af ord, og tal om, hvorfor de staves sådan

Sprog, LITTERATUR og kommunikation

- fagets fjerde søjle

Eleverne skal vide noget om sprogets opbygning og dets funktion. Det kan de gøre ved at analysere og fortolke tekster og sprog og ved selv at kommunikere i forskellige sammenhænge. I afsnittet om mundtlig dansk har vi allerede været inde på emnet. Kommunikationen og sproget skal indrette sig efter den situation, man er i.

Men eleverne skal også arbejde med skrevne tekster. Sagprosaen har længe været et forsømt område. Eleverne skal lære at analysere og fortolke de almindeligste sagprosattekster. Det kan være reklamer, avisartikler, lovtekster, brugsanvisninger, officielle og personlige breve og forskellige former for fagtekster. Andre fags lærere må hjælpe til her. Hvert fag har sit fagsprog, og det må alle lærere inden for deres fag arbejde med.

SKØNLITTERATUREN

- DANSKFAGETS DRONNING

Selv om eleverne i dag også skal arbejde med sagprosa, levende billeder og lyd og de elektroniske mediers tekster i det hele taget, er skønlitteraturen stadig et omfattende og centralt stof i dansk.

I begyndelsen af 2006 har kanondebatten optaget sinde. Undervisningsministeren har ønsket at udvælge nogle forfattere, som alle elever skal læse, fordi deres værker er af meget høj kvalitet og stadig er aktuelle at læse, selv om de har skrevet deres værker for mange år siden.

Det kan altid diskuteres, hvad der er god litteratur.

Rækken af kanonforfattere, hvor blandt andet Johannes V. Jensen, Martin A. Hansen og Adam Oehlenschläger figurerer, rummer ikke mange eksempler på børne- og ungdomsforfattere. Derfor har der været en del debat om nytten af en sådan kanon.

Børne- og ungdomslitteratur er netop den litteratur, børnene og de unge har lettest ved at læse. Den er vigtig, når det gælder om at bevare deres læselyst og glæde ved litteratur, men det er svært at interessere eleverne for de ældre voksenforfattere.

Tilhængerne af en kanon mener, at det er vigtigt at fremhæve værdifulde forfattere og sikre, at de bliver læst. De vil holde fast i kvaliteten i litteraturen og en fælles kulturarv. Under alle omstændigheder har kanondebatten haft den gavnlige virkning, at der har været en livlig debat om, hvad god kunst og litteratur er, og om betydningen af at læse god litteratur.

Eleverne skal både læse ældre og nyere litteratur, og de skal kunne analysere og fortolke og perspektivere skønlitterære tekster.

De skal ikke kun have kundskaber om forskellige metoder til at analysere teksternes indhold, komposition og sprog og samle iagttagelserne til en samlet fortolkning. De skal kunne sætte teksterne ind i en større genremæssig, litteraturhistorisk og samfundsmæssigt sammenhæng. Arbejdet med teksterne skal også først og fremmest være en oplevelse for dem, der udvikler dem personligt.

METODER I LITTERATURUNDERVISNINGEN

Der findes flere metoder, der hver for sig er gode. Elever og lærere kan koncentrere sig om at læse teksten i fællesskab. Lærerne læser den op, og alle er med til at diskutere den. Eller eleverne har læst den hjemme.

En anden metode er at anvende meddigtende litteraturpædagogik, der ligesom procesorienteret skrivepædagogik er skyllet som en bølge ind over det litterære landskab. Hver læser oplever en tekst forskelligt, alt efter hvad han/hun har med i bagagen af oplevelser, erfaring og viden og litterære forudsætninger.

Derfor vil forskellige læsere fortolke en roman eller novelle forskelligt. Dog må deres fortolkning ikke stride imod det, der står i teksten.

DEN RIGTIGE TOLKNING

Romanen "Kaskelotternes sang" af Bent Haller gennemgik jeg således i en 5. klasse efter alle meddigtningstekstens regler. Vi læste lidt af romanen i fællesskab, og derefter skulle eleverne prøve at skrive videre på romanen og lave deres egen slutning på den, så de senere kunne sammenligne deres egen slutning med forfatterens.

Eleverne lavede en tegning af det sted i romanen, der havde gjort mest indtryk på dem, og derefter ordnede vi tegningerne og fik hængt dem op, således at de klart viste kompositionen.

Men vi var uenige om slutningen. Jeg mente, at kaskelotten døde til sidst. Alle børnene var enige om, at den levede videre og blev forenet med sine kammerater, som den i mange år havde været adskilt fra. Slutningen var så åben, at begge tolkninger kunne holde for en nærmere analyse. Børnene oplevede optimistisk. Jeg mente, at kaskelothvalen blev offer for forurening og døde.

Det er netop det spændende ved skønlitteratur, at der er forskellige fortolkningsmuligheder, som skal begrundes og dokumenteres ved grundig læsning af teksten, men som ikke må stride imod tekstens indhold og form.

Jeg har erfaret at flere dansklærere ud over landet har haft den samme oplevelse med netop denne roman.

SELVSTÆNDIG LÆSNING

I timerne og hjemme fremmer det elevernes læseindlæring, at de læser mange bøger. Drengene foretrækker ofte faglige bøger i stedet for skønlitteratur. Når det gælder elevernes egen læsning, drejer det sig først og fremmest om, at de læser noget, de kan lide at læse og har en glæde ved at beskæftige sig med. Om det er skønlitteratur, skærmtekster, fagbøger, tidsskrifter eller blade er egentlig underordnet. Men naturligvis skal lærere og forældre stadig pege på gode bøger og vænne eleverne til at bruge skole- og folkebiblioteket.

Hvordan kan forældre **FREMME** deres barns interesse for litteratur?

- Giv barnet ideer til læsning af gode børne- og ungdomsbøger
- Læs bøger af høj skønlitterær kvalitet op for barnet. Disse bøger for børn og unge er ofte kvalitetsmæssigt fuldt på højde med de bedste voksenbøger, og de er også tit mere spændende end psykologiserende, træge voksenbøger, og bøgernes indhold og form lægger op til forklaringer og samtaler om indhold og form
- Læs myter, eventyr og fantastiske fortællinger sammen med barnet. De er velegnede til at udvikle barnets fantasi og til at få det til at tænke kreativt. Det skaber også forståelse for værdien af skønlitteratur og dens særlige univers
- Læs halvdelen af en historie, og lad barnet lave sin egen slutning på den. Sammenlign barnet slutning og forfatterens
- Diskuter opbygningen af en historie eller en roman. Hvordan er den bygget op? Den er opbygget i kapitler og måske er der gennem handlingen trinvis bygget en stigende spænding op, der udløses efter et højdepunkt
- Tal i forbindelse med oplæsning om personerne i teksten. Hvordan er de? Hvorfor handler de, som de gør? Spørg barnet, hvad de ville have gjort i den samme situation

DANSK skal evalueres

Det er let at evaluere de elementære færdigheder i dansk. Der findes mange gode læse- og stavetest, som kan vise, om eleverne har tilegnet sig de mest elementære færdigheder. Og har de ikke det, må der straks sættes ind. Anvendelsen af disse test er meget udbredt, ja, jeg tror, det bliver svært at finde en skole i hele landet, der ikke bruger en eller anden form for test.

I skriftlig dansk er der også en fast tradition for, hvordan man vurderer elevernes præstationer. Forfatteren skal skrive engageret og troværdigt, der skal være en idé og sammenhæng i opbygningen, og er det sagprosa, der er tale om, skal den være alsidig, saglig med en god argumentation. Den skal kunne forstås af og interessere modtagerne. De skriftlige genrers regler skal være overholdt, og sproget være varieret og klart og i overensstemmelse med regler for dansk grammatik og stavning.

BLØDE OMRÅDER OG EVALUERING

Vanskeligere er det at vurdere om eleverne kan nok, når det gælder mundtlighed og arbejde med tekster.

Når man skal vurdere, om en elev i en bestemt situation bruger et godt, mundtligt sprog, kan det ikke måles eksakt. Det må bero på elevernes og især lærernes kvalificerede skøn.

Det samme gælder kundskaber i arbejde med sagprosa og skønlitteratur. Vi kan evaluere ved at lave øvelser,

hvor vi kan bede eleverne sortere forskellige tekster efter genrer for at kontrollere deres forståelse. Vi kan også ved spørgsmål og rollespil prøve at finde ud af, hvor meget eleverne har forstået. Vi kan bede dem analysere eller fortolke en tekst i form af en skriftlig opgave, men vi kan ikke vurdere eleverne i disse områder med præcise tests, der ender med et tal.

De største oplevelser i dansk kan ikke testes.

EVALUERING ER NØDVENDIG

Det betyder slet ikke, at vi ikke skal evaluere. Vi skal stadig vurdere, om vi har nået gode resultater sammenholdt med trinmål og slutmål. Vi skal vurdere, om eleverne har tilegnet sig nogle redskaber, de kan takle tekster med, men der vil altid indgå et professionelt og menneskeligt skøn i disse vurderinger.

Skriftlig målformulering og evaluering er nødvendig. Ellers sker der ingen forandringer. Undervejs i et undervisningsforløb, og når det er afsluttet, må vi have det op på bordet og vurdere, om det var godt nok. Hvad kunne have været gjort bedre? Næde vi målene, eller næde vi noget helt andet?

NYE TEST ER PÅ VEJ

Der vil i den kommende tid komme nationale elektroniske test til at kontrollere, om eleverne læser og staver godt nok, og kommunerne får i højere grad pålagt at

evaluere, at skolerne lever op til de opstillede mål. Skoler og kommuner bliver således i fremtiden kontrolleret af staten på en måde, vi ikke har været vant til før.

DANSK OG TVÆRFAGLIGHED

Fagene skal ifølge skoleloven også samarbejde. Jeg vil i det følgende eksempel demonstrere, hvordan billedkunst, dansk og historie og arbejde med IT kan indgå et samarbejde.

Nogle emner her i verden er så komplekse, at de bedst beskrives ved at værdier, holdning, færdigheder og viden fra flere fag inddrages. Det demonstrerer vi også i hæfte 6 om naturfag, hvor samarbejdet i faget natur/teknik demonstreres.

Forældre og bedsteforældre som en RESURSE i undervisningen

Mit eksempel stammer fra Kærbykskolen i Ålborg Kommune og er gennemført af Lotte Damsgaard og Else Asp-Jensen.

Forløbet var et tværfagligt forløb, som blev gennemført i en 5. klasse. Det handlede om perioden fra 1930-2001. Dansk og historie, billedkunst og undervisning i it indgik i et samarbejde. Overskriften på emnet var "Her er historien". Det strakte sig over 12 lektioner i 10 uger.

Men der var også et andet væsentligt perspektiv i dette forløb. Forældre og bedsteforældre skulle inddrages som en resurse. Eleverne skulle gennem dialog med dem få forståelse af, hvad begrebet tid og sammenhænge i den historiske udvikling vil sige. De skulle lære om den nævnte periode ved at tage udgangspunkt i egne, forældrenes og bedsteforældrenes oplevelser i de forskellige perioder, og derefter få sat deres egen og familiens historie ind i en større sammenhæng ved undervisning om periodens Danmarks- og Verdenshistorie.

Det vil føre for vidt at beskrive forløbet i alle detaljer. Se oversigten på det tværfaglige emnes hjemmeside side 30.

Udgangspunktet for hele emnet var en tidslinie, der strakte sig fra 1930-2001. Et udsnit af tidslinien vises her til højre samt på side 30.

Danmarkshistorie	Tidslinie	Verdenshistorie
	2001	
5.a i Grønland	2000	
	1999	
Kærbykskolen bygger til	1998	
	1997	Diana dræbt Hong Kong vender tilbage til Kina
1.a i skole	1996	
	1995	
	1994	Scandinavian Star Estonia
	1993	Bill Clinton præsident i USA
	1992	
	1991	Sovjetunionen opløses Golfkrigen Borgerkrig i Jugoslavien Pink Floyd opførte "The Wall"
	1990	Øst- og Vesttyskland genforenes De baltiske lande løsrives fra USSR
	1989	Berlinmurens fald Massakren på Den Himmelske Freds Plads

DET TVÆRFAGLIGE UNDERVISNINGSFORLØBS FASER

ELEVER, FORÆLDRE OG BEDSTEFORÆLDRE SKRIVER SAMMEN

Eleverne skrev selv historie sammen med deres forældre og bedsteforældre med udgangspunkt i de tre generationers barndomserindringer. Somme tider kunne børnenes erindringer sættes i gang ved hjælp af en dukke, en bamse eller andre ting fra deres barndom, der havde haft stor betydning for dem.

PERSPEKTIVERING VED VIDEN FRA FAGENE

Erindringerne blev ordnet med tidslinien som omdrejningspunkt for at skabe overblik og sammenhæng. Ud fra tidslinien samarbejdede elever, forældre og bedsteforældre derhjemme på deres pc om at skrive erindringer fra barndommen.

Elevernes erindringer stammer fra 90'erne, forældrenes fra 60'erne og 70'erne og bedsteforældrenes fra 30'erne til 50'erne.

Eleverne kunne ved at læse de mange beskrivelser fra de forskellige tidsperioder få viden om dem på et personligt plan. Men de skulle vide mere om samfundsforhold, musik og litteratur fra perioderne. Dette stof blev gennemgået på skolen. Den personlige historie, lokalhistorie, Danmarkshistorie og verdenshistorie blev kædet sammen.

Som inspiration til denne fase skulle eleverne som hjemmearbejde stille følgende opgave til deres forældre og bedsteforældre: "Nævn tre historiske begivenheder, som du aldrig glemmer." Forældrene fortalte og skrev om dem, og eleverne fordybede sig i disse begivenheder, bl. a. ved at læse faglitteratur om dem. De forældre og elever, som havde problemer med at skrive, fik selvfølgelig hjælp til det.

TIDSLINIEN UDBYGGES

Tidslinien blev det samlende sted for alle elevprodukter. Den blev udbygget løbende, efterhånden som arbejdet skred frem og blev suppleret med henvisninger til de skrevne produkter og autentiske fotoer, bl.a. fra Polfoto. Den elektroniske søgning efter billeder blev også en del af arbejdet.

Elevernes tidlige barndomserindringer blev beskrevet i et digt og illustreret med en akvarel, der blev scannet ind som illustration, og elevernes familie blev ordnet i en anetavle. Alle informationer blev samlet på en hjemmeside. Se side 30.

AFSLUTNING OG EVALUERING

Forløbet blev afsluttet med, at eleverne skrev en novelle, der foregik i en af de perioder, de havde beskæftiget sig med. Der skulle indgå tidstypiske træk i novellen, så man kunne se, at de havde viden om perioden. Desuden fik de to IT-baserede test.

Her er HISTORIEN...

1930 – 2001

Eleverne i 5.a, deres forældre og bedsteforældre har sammen skrevet historie

"Da jeg var lille..."	"Min familie..."	"Det glemmer jeg aldrig"
Digte og akvareller om min barndom	Barndomserindringer fortalt af mine forældre og bedsteforældre Anetavle	Begivenheder fra historien som forældre og bedsteforældre stadig husker
Noveller	Her er tidslinien	Web-quest/historie
Besættelsestiden og krigen	I 7. arbejder klassen videre med de historiske og litterære sider af krigen og besættelsen	Noveller om Wilhelm Gustloffs forlis inspireret af Martin Petersens bog "Med ilden i ryggen"
Links og databaser Litteratur	Lærerbeskrivelse af forløbet	Web-quest/familier

HVAD LÆRTE ELEVERNE AF DETTE FORLØB RENT FAGLIGT?

- at læse og skrive forskellige genrer: digte, noveller, erindringer, fagtekster og de elektroniske mediers tekster (dansk)
- at skrive procesorienteret i flere genrer og at bruge interviewteknik (dansk)
- at sætte billeder sammen med tekst, herunder også elektroniske billeder (dansk)
- at søge kilder og at forholde sig kritisk til dem (historie)

- at genkende og beskrive begivenheder og sammenhænge fra forskellige historiske perioder (historie)
- at arbejde med akvarelteknik, tidstypiske kunstbilleder og billedbehandling på computer (billedkunst)

LÆRING, NÅR DEN ER BEDST

Det beskrevne tværfaglige forløb er en god illustration af, hvad en god faglig og tværfaglig læring er, og i dette tilfælde kunne forældre og bedsteforældre på en naturlig måde bidrage til et vellykket undervisningsforløb.

LITTERATURLISTE

Anne Marie Bjerre og Jesper Friis: Nej farfar, for vi bør-
nestaver. Lyst og læring. Alinea, 2002
Om at skrive i de folkeskolens yngste klasser uden at
lægge vægt på korrekthed

Fælles Mål i folkeskolen. Faghæfte 1. Dansk. Undervis-
ningsministeriet, 2003
www.faellesmaal.uvm.dk

Fælles Mål i folkeskolen. Red. Bo Steffensen. Forlaget
Samfundslitteratur, 2005
Grundig analyse af Fælles Mål i dansk i forskellige fag

Forældre abz. Alinea, 2003
Grundig gennemgang af, hvordan forældre kan støtte
deres børns læring på begyndertrinnet, generelt og i
dansk og matematik

Fremtidens danskfag – en diskussion af danskfaglighed
og et bud på dens fremtid. Uddannelsesstyrelsens tema-
hæfteserie nr 1, 2003
En arbejdsgruppe af eksperter har udformet en redegø-
relse om danskfaget nu og i fremtiden på alle uddannel-
sesniveauer

Martin Jørgensen og Else Waitz Mosegaard: Danskfagets
håndbog. Dansk lærerforening, 2004
Bogen giver et bredt overblik over faget

Martin Jørgensen og Ole Pedersen: Litteraturens spor.
Om litteratur, fag og pædagogik. Dansk lærerforening,
1999
En beskrivelse af litteraturpædagogik

Bodil Nielsen: Skolen begynder hjemme. Fælles aktivite-
ter for børn og forældre 1.-3. klasse. Borgen, 1998
Et afsnit rummer konkrete forslag til, hvordan forældre
kan støtte deres børns faglige udvikling i dansk på be-
gyndertrinnet

www.uvm.dk. Fagenes infoguide. Dansk
Informationer om og idéer til dansk

Jonna Byskov, Helge Christiansen og Marianne Keinicke:
Efter skoletid. Lærervejledning. Til lærebogen "Efter
skoletid". Alinea, 2001
Rummet letlæste afsnit om danskfaget, procesorienteret
skrivepædagogik og dansk og evaluering

Velkommen til samarbejde
Hvordan kan **VORES BØRN** lære mere i skolen?

ISBN-10: 87-91147-53-0
ISBN-13: 978-87-91147-53-1

